

AVGRÄNSNING AV ETT JÄRNÅLDERSGRAVFÄLT

Rapporter från Arkeologikonsult 2023:3662

Arkeologisk förundersökning
Lämning Gravfält L2016:412
Fastighet Postdrängen 2
Huddinge socken
Huddinge kommun
Projektnummer 3662

Författare Peter Sillén

Uppdragsgivare: Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsens diarienummer: 431-20881-2023
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2023-06-07
Uppdragsnr i KMR: 202300700
Beställare: Lars Hellsing

Fastighet: Postdrängen 2
Berörda fornlämningar, KMR: L2016:412 Gravfält

Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning
Utförandetid, fältarbete: 2023-06-21
Inmätningssystem: RTK-GPS
Koordinatsystem: SWEREF 99 TM
Höjdsystem: RH 2000

Projektledare: Ingela Harrysson
Rapportansvarig: Peter Sillén
Fältpersonal: Ingela Harrysson & Peter Sillén
Planer och layout: Sverker Holmqvist

Fynd: Inga fynd tillvaratogs

ARKEOLOGIKONSULT
Karins väg 5, 194 61 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41
www.arkeologikonsult.se

Fastighetskartan (Topografi 10 och Fastighetsindelning): ©Lantmäteriet
Drönarbild: Spridningstillstånd Lantmäteriet, undantag gällande privat fastighet.
Omslagsbild: Drönarfoto över fastigheten Postdrängen 2. Foto från söder.

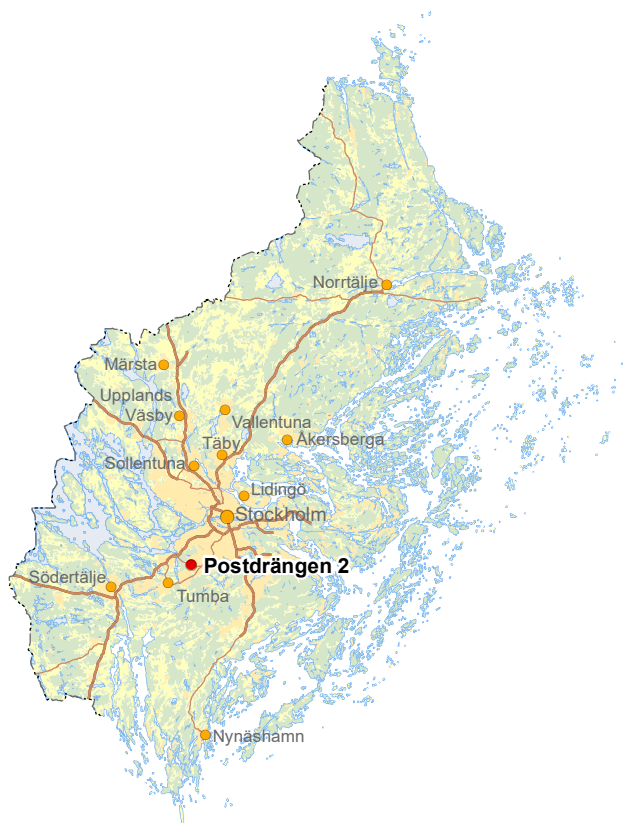
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

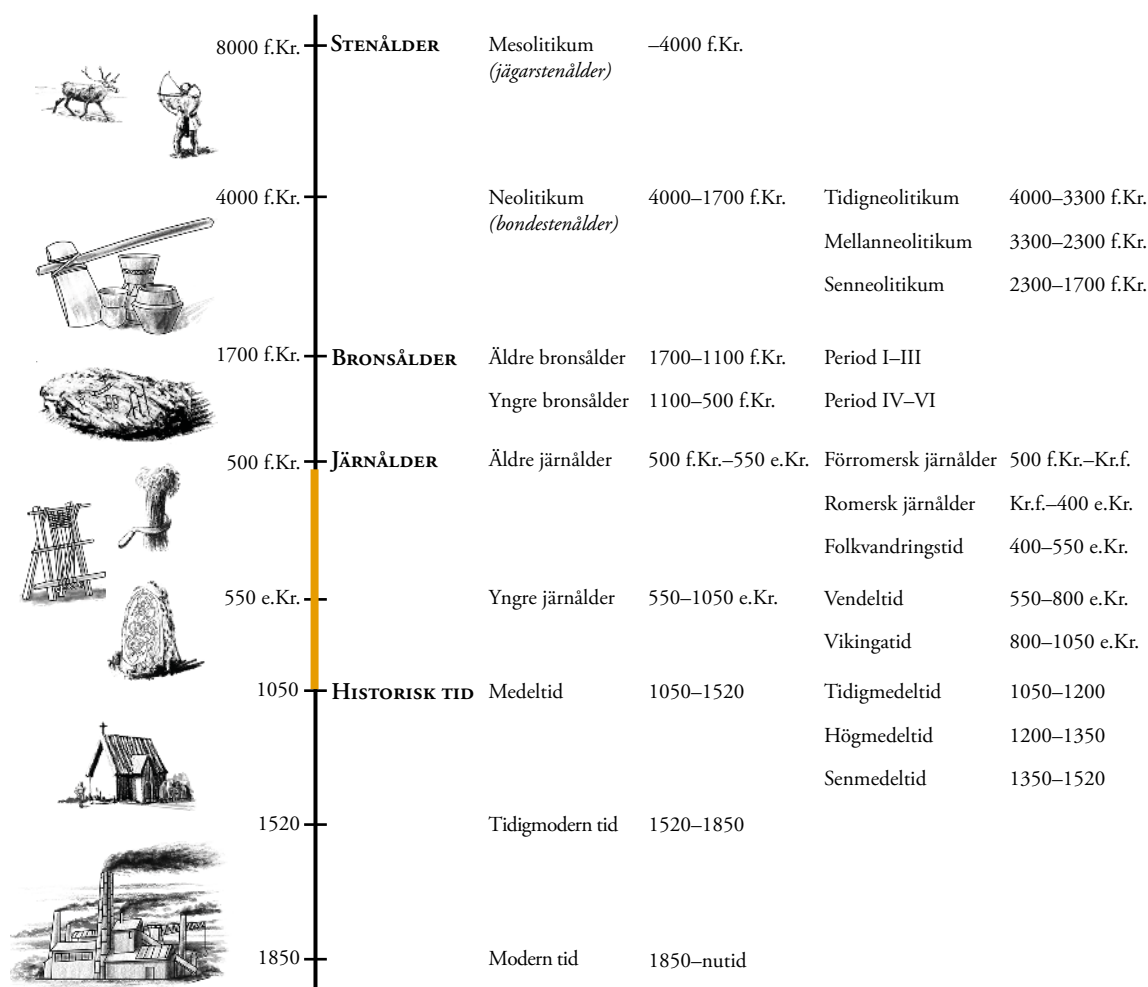
AVGRÄNSNING AV ETT JÄRNÅLDERSGRAVFÄLT

Rapporter från Arkeologikonsult 2023:3662

Arkeologisk förundersökning
Lämning Gravfält L2016:412
Fastighet Postdrängen 2
Huddinge socken
Huddinge kommun
Projektnummer 3662

Författare Peter Sillén

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från Länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING OCH SYFTE	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSBILD	8
TIDIGARE ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR.....	8
GENOMFÖRANDE	10
RESULTAT OCH TOLKNING.....	11
MÅLUPPFYLLELSE OCH FÖRÄNDRINGAR I KMR.....	13
REFERENSER	14
Litteratur	14
Digitala källor.....	14
Arkiv.....	14
BILAGOR.....	15
Bilaga 1. Schakt	15
Bilaga 2. Kontexter	15

Figur 1. Förundersökningsområdet markerat på Terrängkartan. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har utfört en arkeologisk förundersökning inför avstyckning och husbyggnation inom en villatomt på fastigheten Postdrängen 2, Huddinge kommun. Arbetet genomfördes under en dag i juni 2023. Förundersökningen omfattade sökschaktning invid ett registrerat gravfält, L2016:412.

Vid sökschaktningen påträffades en stensättning i områdets nordvästra del endast några meter från gravfältets fornlämningsgräns. Mindre än 10 meter öster om stensättningen framkom även ett brandlager. I bägge anläggningarna framkom brända ben.

INLEDNING OCH SYFTE

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län (dnr 431-20881-2023) utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Postdrängen 2 i Huddinge kommun (figur 1). Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av försäljning av fastigheten som sedan är tänkt att bebyggas. Syftet med förundersökningen var att ta fram besluts- och planeringsunderlag genom att avgränsa

fornlämningen, det vill säga att fastställa fornlämningens utbredning inom arbetsområdet. Förundersökningens resultat kommer att ligga till grund för Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag för eventuella efterföljande arkeologiska åtgärder samt som underlag för sökandes planering.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSBILD

Förundersökningsområdet är cirka 1 000 kvadratmeter stort i till stora delar trädbevuxen tomtmark, som i sydöst är glesare och som till stora delar består av gräsmattor. En garagebyggnad är belägen relativt centralt inom undersökningsområdet med en infart från Kästavägen i söder. Terrängen består av en brant sluttning i undersökningsområdets nordvästra del medan den sydöstra delen är flack. Området ligger på höjdnivåer från 33 meter över havet i sydöst till 39 meter över havet i nordväst.

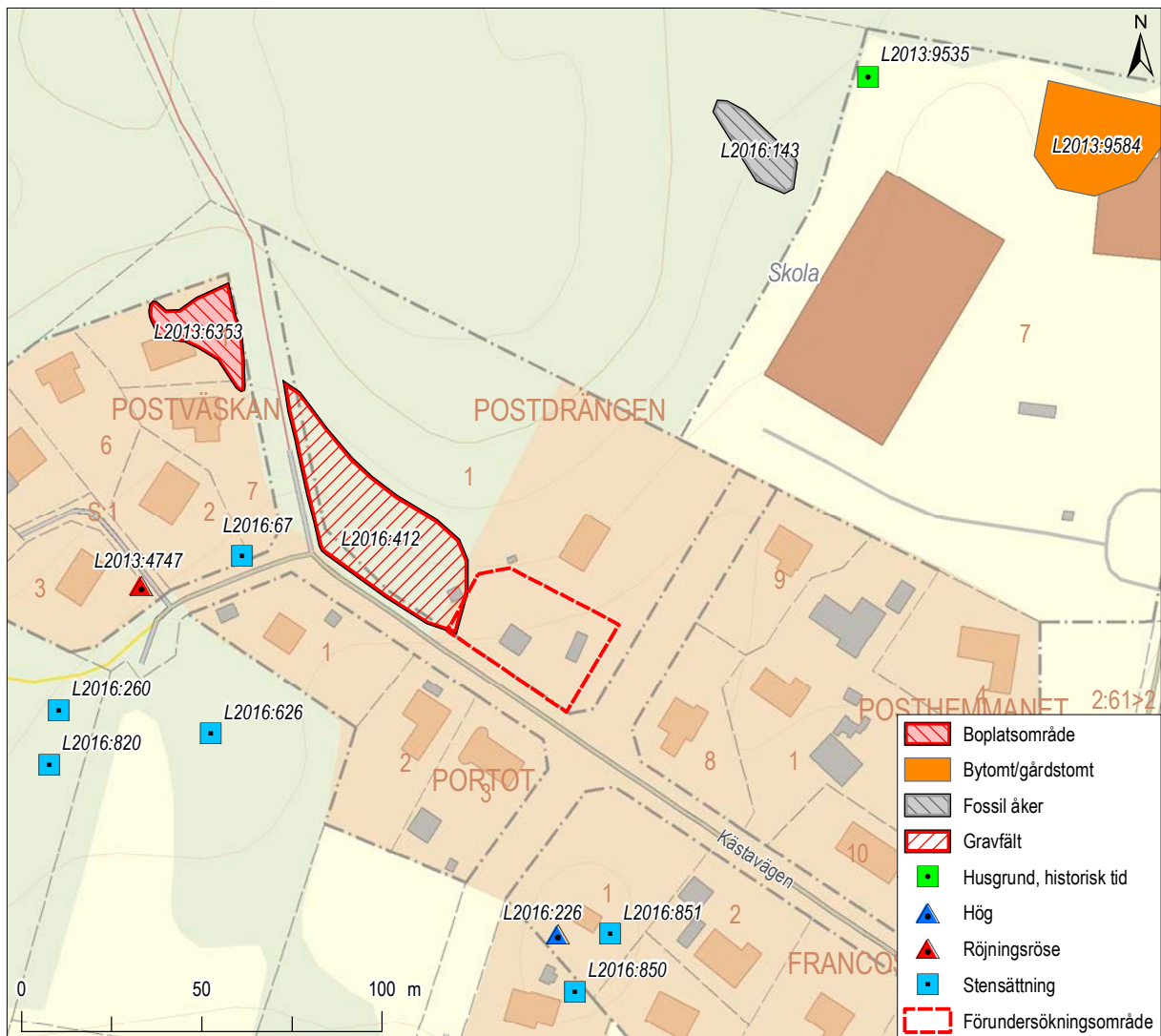
Det aktuella området angränsar närmast till gravfältet L2016:412 i nordväst bestående av cirka 10

runda stensättningar som utifrån sitt formspråk har tolkats härröra från äldre järnålder. Gravfältet inventerades av Ivar Schnell 1935 (KMR), men i dag har en stor del av gravfältet skadats i samband med vägbygge och schaktningsarbeten. I närområdet finns även ett antal lämningar registrerade i KMR främst från järnåldern som utgörs av gravfält och ensamliggande stensättningar, men även enstaka röjningsrösen och en historisk lämning efter en gårdstomt cirka 200 meter i nordöst (figur 2).

TIDIGARE ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR

Flera arkeologiska undersökningar har tidigare utförts i områdets omedelbara närhet (Grön 2008; Evanni 2009, Lindblom 2009; Appelgren 2012; Sabel 2016; Wertwein 2016). Av antikvariskt intresse påträffades åtta stensättningar och en brandlagerrest inom den nordvästra delen av gravfältet L2016:412 vid en arkeologisk utredning 2009 som inte fanns med i Ivar Schnells kartering från 1935 (Lindblom 2009:6). Vid arkeologiska undersökningar 2016 framkom ett boplatssområde (L2013:6353) i direkt anslutning till gravfältet i nordväst. Boplatssområdet tolkades som ett aktivitetsområde möjligen av rituell karaktär som kan ha varit kopplad till gravritualen. Ett par kokgropar ¹⁴C-daterades till yngre järnålder; en till folkvandringstid och en till vikingatid vilka dock inte stämmer överens i tid med tolkningen

att gravarna skulle vara från äldre järnålder (Sabel 2016:21f). I nordöst, endast 200 meter från det aktuella undersökningsområdet, har ett område med fossil åkermark (L2016:143) innehållande en stenröjd yta och sex röjningsrösen undersökts samt den historiska lämningen efter den sentida gårdstomten Enliden (Appelgren 2012). Föregångaren till Enliden var gårdstomten Kästa med ett äldsta belägg till 1471 (ISOF). Kästa bestod på 1500-talet av en skattegård, en frälsegård och två utjordar. 1709 utgjordes Kästa av tre gårdar, varav en sätesgård, Keesta Damhof. Strax före karteringen hade de fått säteri-rättigheter men som förlorades redan samma år. De övriga två var en skattegård (senare Uppkästa) och en frälsegård (senare Postkästa) (Appelgren 2012:6).

Figur 2. Kartan visar de närmast liggande fornlämningarna som de var registrerade i Kulturmiljöregistret vid tidpunkten för den aktuella förundersökningen, mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

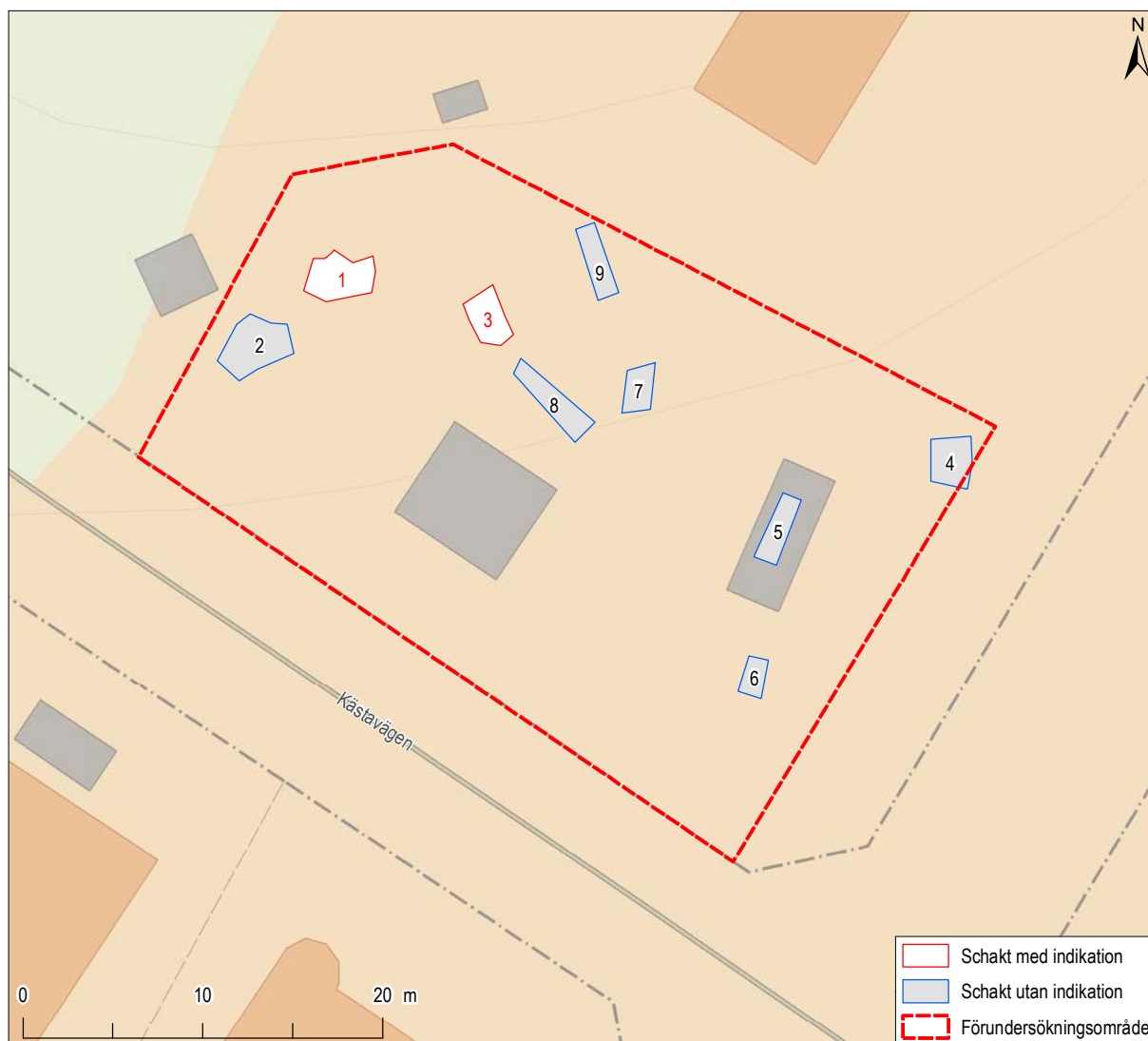
GENOMFÖRANDE

Den arkeologiska förundersökningen utfördes genom sökschaktning. Efter att markägaren ordnat med en viss röjning av vegetation kunde sökschaktningen genomföras med hjälp av en liten grävmaskin utan att fler träd eller buskar behövde avlägsnas. En liten grävmaskin var också förutsättning för att klara av den branta nordvästra delen av tomten och där det till viss del var trångt att utföra sökschaktningen mellan träd och buskar. Schaktningen utfördes genom att grästorven avlägsnades varefter det underliggande skiktet söktes av med metalldetektor. Vid metallsökningen påträffade endast föremål av recent karaktär, främst spikar. Efter utförd metaldetektering grävdes resterande matjord ned skiktvis till anläggningsnivå eller orörd markyta.

Av den totala förundersökningsytan sökschaktades cirka 5 procent fördelat på nio schakt av olika storlek (figur 3). Sex av schakten grävdes i slänten i den nordvästra delen och tre grävdes i den plana ytan i sydöst (bilaga 1).

Samtliga schakt, anläggningar mättes in med RTK-GPS, dokumenterades digitalt i skrift och fotograferades. Påträffade anläggningarna undersöktes inte vidare och samtliga fynd återdeponerades i schakten där de framkom varpå schakten sedan lades igen.

Inga analyser genomfördes eftersom det inte bedömdes vara nödvändigt för att avgöra påträffade lämningars antikvariska status.

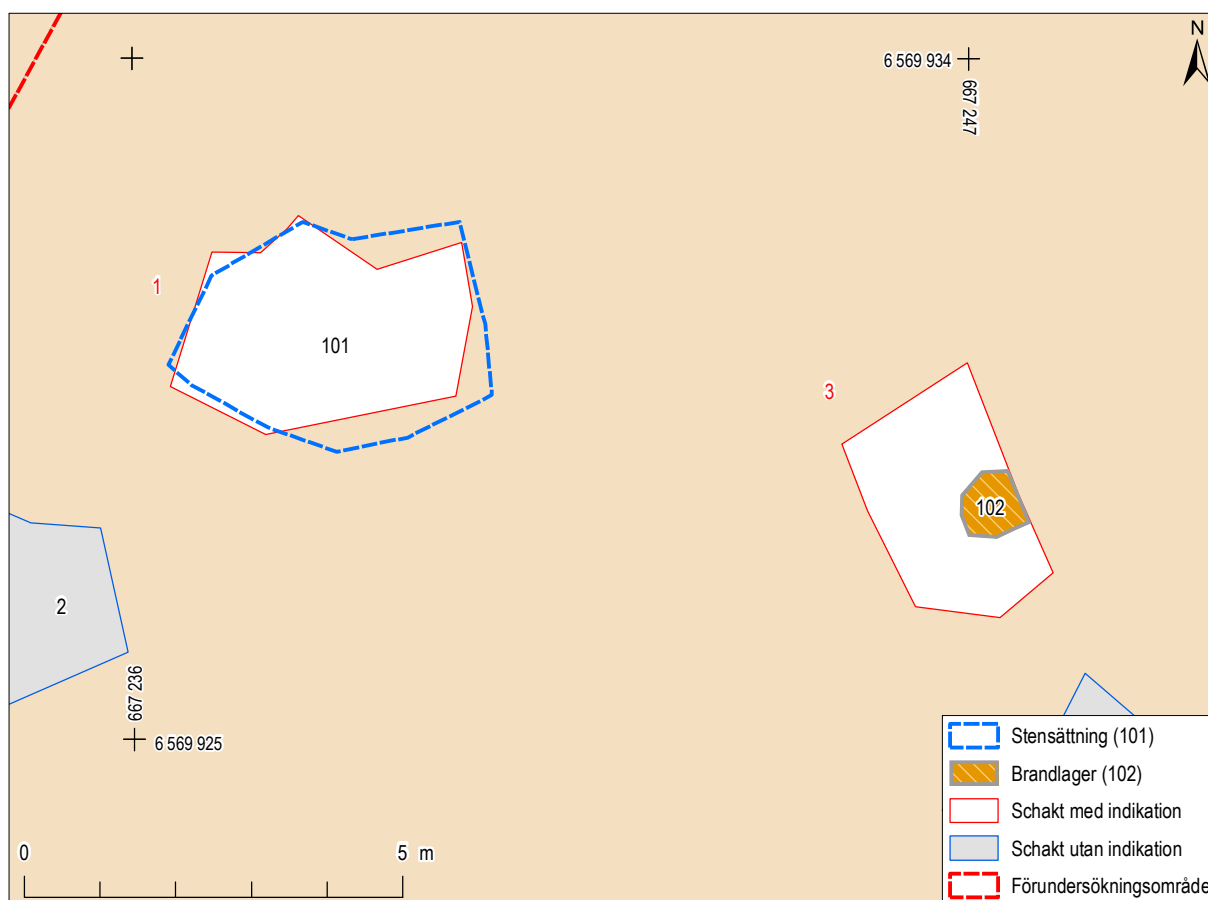
Figur 3. Samtliga schakt inom förundersökningsområdet, mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:400.

RESULTAT OCH TOLKNING

Sökschaktningen närmast gravfältet L2016:412 resulterades i upptäckten av två nya fornlämningar i form av enstensättning och ett brandlager (figur 4; bilaga 2). En 4 x 3 meter stor yta av stensättningen 101 schaktades fram i schakt 1 där stensättningen endast avgränsades i den södra delen (figur 5). Ytligt bland stenarna framkom brända ben på två olika ställen (figur 6), men det förekom även några smidesslagger bland stenarna.

I schakt 3 några meter österut i sluttningen påträffades ett brandlager 102 som även det innehöll ett par brända ben. I och omkring brandlagret förekom enstaka stenar som eventuellt kan ha varit rester efter en i så fall kraftigt skadad stensättning.

Den slutliga tolkningen är att gravfältet L2016:412 kunnat avgränsas ett litet stycke sydöst om den tidigare fornlämningsgränsen i skogsslätten inom förundersökningsområdets nordvästra del.

Figur 4. Schakt 1 med den påträffade stensättningen 101 och schakt 3 med brandlagret 102. Skala 1:100.

Figur 5. Stensättning 101 i schakt 1. Vid de bägge gulpinnarna påträffades brända ben. Foto från sydväst.

Figur 6. Några fragment av brända ben som påträffades i stensättning 101.

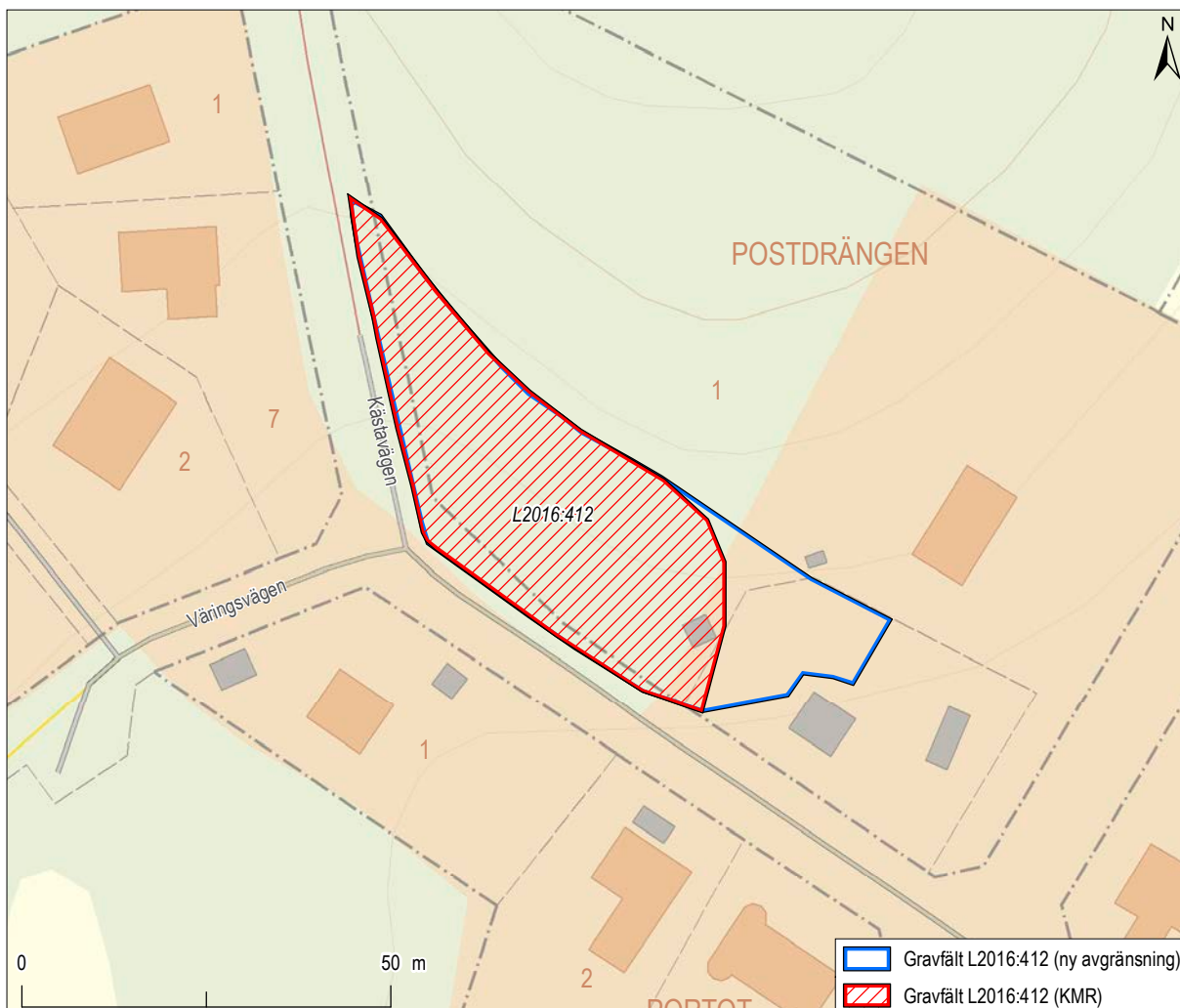
MÅLUPPFYLLELSE OCH FÖRÄNDRINGAR I KMR

Avgränsningen av fornlämning L2016:412 gjordes i den mån det var möjligt på de ytor som fanns tillgängliga mellan alla träd och buskar utan att någon större avverkning utfördes inom undersökningsområdet. Trots detta är bedömningen att gravfältet

kunde avgränsas inom arbetet för förundersökningen vilket medför vissa förändringar i KMR (figur 7). En ny avgränsning av gravfältet har skett i sydöstlig riktning (figur 8).

Lämningsnr (KMR)	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning	Undersökningsstatus	Kommentar
L2016:412	Gravfält	Fornlämning	Delundersökt	Gravfält, delundersökt, ca 95x70 m (NV-SÖ), bestående av ca 10 fornlämningar. Dessa utgörs av ca 10 runda övertorvadestensättningar. Dessa är 5-9 m diam och 0,1-0,3 m h. 2023 utfördes en förundersökning i avgränsande syfte SÖ om den tidigare fornlämningsgränsen som resulterade i upptäckten av en nystensättning och ett brandlager.

Figur 7. Förslagna ändringar Kulturmiljöregistret (KMR)

Figur 8. Ny utbredning av gravfält L2016:412. Skala 1:1 000.

REFERENSER

Litteratur

APPELGREN, K. 2012. *Fossil åkermark och husgrund i Kästa. Södermanland, Huddinge socken, Glömsta 2:60, Huddinge 27:1 och 247:1. Arkeologisk förundersökning*. Riksantikvarieämbetet UV mitt. Rapport 2012:59.

EVANNI, L. 2009. *Ledningsdragnin nära gravar vid Kästavägen. Södermanland; Huddinge socken; Glömsta 4:2, 4:4, 4:6 och 4:9; RAÄ 113:1 och RAÄ 114:1. Arkeologisk förundersökning*. Riksantikvarieämbetet UV Mitt, rapport 2009:9.

GRÖN, C. 2008. *Backenområdet. Södermanland, Huddinge socken; Glömsta 2:1, 4:1, 4:2, 4:4, 4:6, 4:9, 4:10, 4:14, 5:1, 5:29 och 5:37. RAÄ 113*. Riksantikvarieämbetet Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Mitt, Rapport 2008:10.

LINDBLOM, C. 2009. *Ängsiljan & Postväskan. RAÄ 17:1, 113:1 & 114:1, Huddinge socken & kommun, Södermanland. Arkeologiska utredningar*. Rapporter från Arkeologikonsult 2009:2324.

SABEL, E. 2016. *Ritueilt aktivitetsområde i Postväskan. Arkeologisk för- och slutundersökning. Huddinge 113:1 och Huddinge 496. Postväskan 1 och 7. Huddinge socken och kommun*.

WERTWEIN, G. 2016. *Gravfält Huddinge 113.1. Arkeologisk förundersökning inom RAÄ Huddinge 113:1, Huddinge socken och kommun, Stockholms län. Arkeologistik*. Rapport 2016:17.

Digitala källor

Kulturmiljöregistret (KMR)

Riksantikvarieämbetets söktjänst (Fornsök) med alla kända registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i Sverige

<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Arkiv

ISOF, Ortnamnsregistret

Institutet för språk och folkminnen

<https://ortnamnsregistret.isof.se/place-names>

BILAGA 1. SCHAKT

Schakt-nr	Typ	Area (m ²)	Djup (m)	Beskrivning	Kontext	Lämnings-nr (KMR)
1	Schakt med indikation	8	0,25	Lerig silt med inslag av grus. Schaktet upptogs nästan helt av stensättning 101.	101	L2016:412
2	Schakt utan indikation	9,4	0,25	Lerig silt med enstaka moränstenar ca 0,1-0,6 m stora.		
3	Schakt med indikation	5,5	0,1	Lerig morän. Brandlager 102 framkom i schaktet.	102	L2016:412
4	Schakt utan indikation	6	0,3	Lerig silt med ett par stenar 0,35-0,5 m stora.		
5	Schakt utan indikation	4,8	0,35	Lerig silt med småsten.		
6	Schakt utan indikation	2,6	0,35	Lerig silt med småsten.		
7	Schakt utan indikation	3,9	0,15	Lerig siltig morän.		
8	Schakt utan indikation	6,5	0,3	Lerig silt med småsten.		
9	Schakt utan indikation	4,9	0,25	Lerig silt.		

BILAGA 2. KONTEXTER

Kontext-nr	Typ	Storlek (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Beskrivning	Schakt	Lämnings-nr (KMR)
101	Stenkonstruktion	4 x 3		0,25	Stensättning i sydslutning med stenar huvudsakligen 0,15-0,5 m stora. Kantkedja framtagen i S med ca 0,15-0,35 m stora stenar. Brända ben påträffades ytligt på två ställen innanför kantkedjan. Några smidesslagger påträffades också ytligt. I övrigt modernt glas och en spik och tegel.	1	L2016:412
102	Lager		0,9		Brandlager innehållande enstaka sot och träkol samt ett par brända ben i ytan. Enstaka stenar ca 0,1-0,25 m stora låg utspridda i brandlagret.	3	L2016:412

Rapporter från Arkeologikonsult 2023:3662